

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טומאת אוהלים

(כ"ז ב') וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אוהלים אלא פשתן.

(כ"ח א') מנלן? אמר רבי אלעזר: גמר אהל אהל ממשכן; כתיב הכא "זאת התורה אדם כי ימות באהל", וכתיב התם "ויפרש את האהל על המשכן". מה להלן של פשתן קרוי אהל, אף כאן של פשתן קרוי אהל.

בעי רבי אלעזר: עור בהמה טמאה מהו שיטמא טומאת אהלין?

(4) אמר רב יוסף: מאי תיבעי ליה? **תנינא**: לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד (וא"כ התחש היה טהור. אבל עור בהמה טמאה לא ייטמא טומאת אוהלים)!

(2) רבא אמר: עור בהמה טמאה מיטמא באוהל המת.

(כ"ח ב') ודתני לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד, למאי הלכתא?

(מסיק) לרצועות (של תפילין).

שיטות הראשונים

אין מטמא טומאת אוהלים אלא פשתן: הקשו **תוספות** מדאמר לעיל בפ"ק (י"ז א') ועל עצמן בכל שהן, משמע דכל הכלים נעשה אהל לקבל טומאה מחמת אהל! ותירצו, דהכא איירי בדבר הקבוע, שחיברו לקרקע. הא במיטלטל, כל המאהילין מטמאין. **והרשב"א** כתב, ושמא אפילו מיטלטל, כיון שעשה ממנו אהל אינו מטמא, דגמרינן לה בגזירה שוה, וגזירת הכתוב הוא.

אוהל מעור בהמה טמאה האם מקבל טומאה: פסק **הרמב"ם** (הל' טומאת מת ה"ב) כרבא שמיטמא, וכתב "האהל עצמו המאהיל על הטמאה - אף על פי שלא נגעה בו טמאה, הרי הוא טמא טמאת שבועה מן התורה... במה דברים אמורים? בשהיה האהל בגד או שק או פלי עץ או עור, אחד עור בהמה וחייה, בין המתרין לאכילה בין האסורין לאכילה, שנאמר: "ויפרש את האהל על המשכן" (שמות מ"ט) - אין קרוי 'אהל' אלא אריג ועור, כמשכן. אבל אם היה האהל נסרין שלעץ, פגון התקרה או המחצלת וכיוצא בהן, או שהיה עץ או שלמתכת - הרי זה טהור; ואין צריך לומר שאם היה בגן, שהוא טהור..."

- את גדרי אוהל, לענין טומאת אוהל, לומדת הגמרא מהמשכן, וכנ"ל. והשאלה, האם התחש שכיסו בעורו את המשכן, היה טמא, וא"כ עור בהמה טמאה נחשב אוהל, או שהיה טהור.
- שלא הוכשרו אלא מעור בהמה טהורה. וכמו לגבי קלף הפרשיות, עור הבתים, כריכת הפרשיות, ותפירת הבתים בגיד, שכל אלו צריך להיות מבהמות טהורות.
- אף על גב שמתחילה היה בגד, **כיון שחיברו לאהל ביטלו מתורת בגד**, ואין מיטמא אלא פשתן אף על פי שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל כו'. תוספות.
- והקשה הרשב"א, דהא ממשכן גמרינן ליה ומשכן מטלטל הוא!
- וכתב שכן נראה מדברי רבותינו הצרפתים, שכתבו בתוספות אינו מטמא טומאת אוהלים אלא פשתן, אף על פי שמתחלה היו בגד, **כיון שיחדם לאהל בטלי להו מתורת בגד**. עיי"ש. מקורות - תוספות (כ"ז ב', ד"ה ואין). רשב"א (ד"ה הא דאמרינן).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

פתילה העשויה מבגד מקופל

(כ"ח ב') משנה: פתילת הבגד שקיפלה (כמו שגודלים פתילות), ולא הבהבה (באש שתהא מחורכת ותדלק יפה): רבי אליעזר אומר: טמאה היא (שבגד, כלי הוא. ומקבל טומאה אם היה שלוש על שלוש. שקיפול אינו מבטלה מתורת בגד, הואיל ולא הבהבה), ואין מדליקין בה. רבי עקיבא אומר: טהורה היא, ומדליקין בה.

לענין טומאה בהא פליגי, דרבי אליעזר סבר קיפול אינו מועיל (לבטלו מבגד), ובמילתיה קמייתא קיימא. ורבי עקיבא סבר קיפול מועיל ובטולי בטיל.

(כ"ט א') רב המנונא אמר: הכא (בחתיכת בגד) בפחות משלושה על שלושה (טפחים) עסקינו, ומקולי מטלניות שנו כאן (מטלניות הקלות בעינינו, כגון שמתקנות לפקוק מרחץ, שדבר שאינו חשוב הוא, ומבטלו מלהיחשב בגד⁶).

ואזדו לטעמייהו (כלים כחב) גבי פחות משלושה על שלושה שהתקינו לפקק בו את המרחץ, ולנער בו את הקדירה, ולקנח בו את הריחיים, ותלאו במגוד או שהניחו אחורי הדלת; דלרבי אליעזר טמא, מדלא זרקו באשפה, דעתיה עליוה. ולרבי יהושע טהור, מדלא הניחו בקופסא, בטולי בטליה. ורבי עקיבא (לפי המסקנה) סבר כרבי יהושע.

(כ"ח ב') לעניין הדלקה בהא פליגי, אמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא: הכא (בבגד) בשלוש (אצבעות) על שלוש מצומצמות עסקינו, וביום טוב שחל להיות ערב שבת עסקינו (שיש בו דיני מוקצה⁷):

דכולי עלמא אית להו דרבי יהודה דאמר מסיקין בכלים, ואין מסיקין בשברי כלים (משום נולד ומוקצה), ודכולי עלמא אית להו המדליק צריך שידליק ברוב היוצא (מחוץ לנו); רבי אליעזר סבר קיפול אינו מועיל (לבטלו מדין בגד), וכיון דאדליק ביה פורתא הוא ליה שבר כלי, וכי קא מדליק בשבר כלי קמדליק. ורבי עקיבא סבר קיפול מועיל, ואין תורת כלי עליו, וכי קמדליק בעץ בעלמא קמדליק.

(כ"ט א') רבא אמר: היינו טעמא דרבי אליעזר לפי שאין מדליקין בפתילה שאינה מחורכת, ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין (שאינם דולקים יפה, ובכל ערב שבת מיירי).

שיטות הראשונים

בגד פחות משלושה טפחים, שתלאו במגוד: דעת רבינו חננאל שהלכה כרבי עקיבא, דקאי רבי יהושע כוותיה, שכשתלאו במגוד ביטלו מדין בגד, ואינו מקבל טומאה. **והרמב"ם** (הל' כלים כב, כב) פסק כרבי אליעזר שכאשר תלאו במגוד או הניחו אחורי הדלת "הרי זה כמי שהניחו בתוך בגדיו ועדיין הוא חשוב אצלו" וטמא⁸.

6. ונחלקו האם קיפול המטלנית מבטלה מתורת כלי, ואינה מטמאה בנגעים ובמת (רבי עקיבא) או שאין הקיפול מחסרה כלום (רבי אליעזר).

7. ובפיה"מ ביאר הרמב"ם שנחלקו בהדלקתה גם בכל שבת, גזירה משום יום טוב שחל להיות בערב שבת.

8. והכסף משנה נשאר בצ"ע, למה לא פסק הרמב"ם כרבי יהושע ורבי עקיבא.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הדלקה בפתילה וסמרטוטים: כתב הרמב"ם שאין הלכה כרבי אליעזר (הסובר אין מדליקין בפתילה שלא הבהבה)⁹. ובה"ג (הובא במדני) פסק הלכתא דאין מדליקין בסמרטוטין, ולא בפתילה שאינה מחורכת, ושכן איתא בתוספתא (וכדעת רבי אליעזר)¹⁰. והרא"ש כתב: ונוהגות הנשים להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מהובהבת ויאחז בה האור היטב. ומנהג יפה הוא. ומיהו הלכה כרבי עקיבא דמדליקין אף על פי שאינה מחורכת¹¹. וכן פסק השו"ע, ופסק עוד שאין מדליקין בסמרטוטין אפילו מחורכין^{12,13}.

9. כ"כ בפירוש המשניות. ולכן ב'משנה תורה' לא כתב שצריך להבהב.

10. גירסת התוספתא (בא, אצלנו): מדליקין בפתילה מחורכת, ולא בסמרטוטין ואע"פ שמחורכין. והרא"ש (סי' יח) מעתיק מן הבבלי: ולא בסמרטוטין אע"פ שמחורכין. וכותב שהכי איתמר בתוספתא. אבל מעיר שברוב הספרים (בבבלי) הגי' בגמרא היא "ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין" (כגירסתנו). אלא שמכריע שגירסת התוספתא עיקר. וגם בפירוש ר"ח כתב טעמא דרבי אליעזר לפי שאין מדליקין לא בסמרטוטין, ולא בפתילה שאינה מחורכת. אמנם הגר"א בהגהותיו בתוספתא גרס: מדליקין בפתילה מחורכת ובסמרטוטין מחורכין. וצ"ב.

11. דרבי אליעזר שמותי הוא. ועוד, דאמר לקמן בפרקין, ל"א ב', כחס על הפתילה, הכא בפתילה שצריך להבהב עסקינן. אלמא משמע שיכול להדליק בה אע"פ שאינה מהובהבת. הובא בב"י או"ח רסד, ט. (הרוקח בסימן מה).

12. או"ח רסד, ט. ומה שפסק לגבי סמרטוטין אפילו שאינם מחורכים, ביאר בב"י שכן כתב רבינו ירוחם בשם תוספות, ומהתוספתא הנ"ל למדה (אמנם גירסת התוספתא צ"ב, וכפי שהתבאר בהערה לעיל).

13. הסקה בכלים ובשבתי כלים, ראה להלן סוף פרק נוטל, קמ"ג א'.